

MAN MET BLAUWE SJAAL

Martin Gayford

MAN MET BLAUWE SJAAL
POSEREN VOOR LUCIAN FREUD

Vertaling Dirk Meuleman en Anneke Leene

Uitgeverij Walewein
Amsterdam

2011

Uitgegeven in samenwerking met
Thames & Hudson, Londen
Nederlandse uitgave © 2011
Uitgeverij Walewein, Amsterdam

Copyright tekst © 2010 Martin Gayford
Copyright werken Lucian Freud © 2010
Lucian Freud

Copyright foto's David Dawson © 2010
David Dawson

Copyright Nederlandse vertaling ©
Dirk Meuleman, Anneke Leene
en Uitgeverij Walewein

Oorspronkelijke titel *Man with a Blue Scarf*.
On Sitting for a Portrait by Lucian Freud

Omslag: Lucian Freud, *Man met blauwe sjaal*,
2004. Privécollectie (foto: John Riddy)

Titelblad: *Man met blauwe sjaal* in Lucian
Freuds atelier, 14 juni 2004
(foto: David Dawson)

Achterkant: Lucian Freud en *Man met blauwe
sjaal*, 2004 (foto: David Dawson)

ISBN 9789077969113 / NUR 640

www.uitgeverijwalewein.nl

INHOUD

MAN MET BLAUWE SJAAL

DE SESSIES

28 november 2003	pag. 7		1 december 2003	pag. 19			
3 december 2003	pag. 31		5 december 2003	pag. 49		16 december 2003	pag. 53
19 december 2003	pag. 66		28 december 2003	pag. 74			
2 januari 2004	pag. 79		6 januari 2004	pag. 83		16 januari 2004	pag. 90
23 januari 2004	pag. 94		26 januari 2004	pag. 101		30 januari 2004	pag. 105
3 februari 2004	pag. 108		6 februari 2004	pag. 112			
11 februari 2004	pag. 116		21 februari 2004	pag. 121			
24 februari 2004	pag. 129		27 februari 2004	pag. 136		3 maart 2004	pag. 141
9 maart 2004	pag. 147		7 april 2004	pag. 151			
14 april 2004	pag. 154		16 april 2004	pag. 156		19 april 2004	pag. 159
27 april 2004	pag. 163		29 april 2004	pag. 169			
4 mei 2004	pag. 172		7 mei 2004	pag. 174		11 mei 2004	pag. 178
14 mei 2004	pag. 181		18 mei 2004	pag. 183			
20 mei 2004	pag. 185		26 mei 2004	pag. 192		27 mei 2004	pag. 197
15 juni 2004	pag. 199		16 juni 2004	pag. 200		22 juni 2004	pag. 208
30 juni 2004	pag. 212		4 juli 2004	pag. 215			

PORTRET VAN EEN HOOFD pag. 221

NASCHRIFT pag. 234

Bronvermelding citaten pag. 236 | Afbeeldingen pag. 238

Dankbetuiging pag. 242 | Register pag. 243

AANTEKENING VAN DE AUTEUR

Dit boek is gebaseerd op een dagboek dat ik bijhield gedurende de anderhalf jaar waarin ik heb geposeerd voor twee portretten: een olieverfschilderij en een ets. Sommige gesprekken en gebeurtenissen zijn weggelaten, enkele zijn ten behoeve van een vlotte verhaallijn iets verschoven in de tijd, en hier en daar heb ik mijn bevindingen van vijf jaar geleden aangescherpt. Maar in essentie is wat volgt een getrouwe weergave van hetgeen zich afspeelde in het atelier.

28 NOVEMBER 2003, 18.30 UUR

Lucian Freud wijst me een lage leren stoel en ik ga zitten. 'Voelt die houding een beetje natuurlijk aan?' vraagt hij. 'Ik probeer zo min mogelijk mijn ideeën aan mijn modellen op te dringen.' Het is een koude dag aan het eind van de herfst en ik draag een tweed jasje en een koningsblauwe sjaal. Voorzichtig stel ik voor de sjaal om te houden voor het schilderij. LF stemt in, maar al snel wordt duidelijk dat op bepaalde punten zijn wil wet is. Ik dacht dat ik tijdens het poseren misschien wel wat zou kunnen lezen en heb daarom een boek meegenomen, maar nee. 'Ik geloof niet dat ik je dat zal toestaan. Ik zie al andere mogelijkheden.' Die moet hij vrijwel onmiddellijk hebben gezien.

LF trekt met krijt cirkels op de houten vloer rond de stoelpoten, zodat we de stoel elke keer dat ik naar het atelier kom kunnen terugzetten in exact dezelfde positie ten opzichte van het licht van bovenaf en de ezel. Achter mij plaatst LF een gehavend zwart kamerscherm, dat dienst zal doen als achtergrond voor mijn hoofd. Vervolgens zoekt hij tussen de doeken die tegen de wand staan naar een geschikt formaat. Het eerste dat hij tevoorschijn haalt wordt afgekeurd omdat er een deuk in zit, waardoor vroeg of laat de verf zal gaan afbladderen, licht hij toe. Dan vist hij er een uit de hoek en begint onmiddellijk te werken aan een houtskoolschets.

Het is begonnen. Zo zal ik de komende maanden uur na uur doorbrengen. Badend in het licht in een verder donker atelier begin ik te observeren en te mijmeren.

...

Ik beschouw Lucian Freud al heel lang als een van onze allergrootste nog levende schilders. Toen ik op een middag bij de thee heel voorzichtig liet vallen dat ik, mocht hij mij willen portretteren, tijd vrij zou kunnen maken om te poseren, was

Lucian Freud, 2005

dat ten dele met de geijkte beweegreden van een model: een bevestiging van mijn bestaan. Ik was om verschillende redenen nogal terneergeslagen, en geportretteerd worden door Lucian Freud leek me een goede manier om de omstandigheden het hoofd te bieden.

Mijn tweede beweegreden was nieuwsgierigheid: hoe ging zo iets in zijn werk? Het vooruitzicht na al die jaren van schrijven, praten en denken over kunst getuige te zijn van het ontstaan van een schilderij, het proces van binnenuit mee te maken, trok me aan. Desalniettemin verwachtte ik toen ik mijn bescheiden voorstel deed niet dat LF er daadwerkelijk op in zou gaan. Ik dacht dat hij iets beleefds en vrijblijvends zou zeggen in de trant van: 'Wat een leuk idee, misschien moeten we dat een keer doen.' In plaats daarvan antwoordde hij: 'Zou je volgende week een avond kunnen vrijmaken?'

Ik kende hem op dat moment al een hele tijd, zo'n jaar of tien. We hadden vele uren gepraat, als vrienden, en als kunstenaar en kunstcriticus. Ontelbare keren had ik in zijn gezelschap de maaltijd gebruikt, we waren samen naar tentoonstellingen en jazzconcerten geweest. Ik bezocht met een zekere regelmaat zijn ateliers om naar recent voltooide werken te kijken, en naar de schilderijen waaraan hij nog werkte. Maar dit was iets heel anders. Deze keer zou ik geen schilderijen bekijken, ik zou er een wórdén. Of in elk geval het uitgangspunt ervan.

...

draait om de huid, de spieren, het vlees, en ook, veronderstel ik – als er al zoiets bestaat –, om het ik van het model.

Ik vraag of ik tijdens het poseren mag praten, en LF antwoordt dat dat geoorloofd is, 'ook al klink ik wellicht als een volslagen idioot'. In de praktijk wisselen we gesprekken af met periodes waarin hij tot het uiterste geconcentreerd is. Dan is hij voortdurend in beweging, alsof hij danst, en doet hij telkens een stap opzij, waarbij hij ingespannen naar me kijkt en me met de houtskool meet. Hij houdt het stukje recht voor zich uit en maakt met een karakteristieke beweging een boog in de lucht, om vervolgens terug te keren naar het doek om een nieuwe lijn te zetten. Tijdens dit proces praat hij van tijd tot tijd zachtjes in zichzelf; korte opmerkingen die soms nauwelijks verstaanbaar zijn: 'Nee, dat is het niet', 'Ja, een klein beetje', 'letsje...' Met tussenpozen haalt hij een pluk watten uit zijn zak en veegt daarmee wat lijnen weg. Een enkele keer doet hij een stap naar achteren om met scheefgehouden hoofd te keuren wat hij heeft gedaan.

...